

Slovenski dom

Štev. 255.

V Ljubljani, četrtek 10. novembra 1938.

Leto III

Madžarska vojska bo nočno zasedla vso južno Slovaško

Vse slovaške politične stranke so se združile v „Hlinkovo slovaško ljudsko stranko“

Budimpešta, 10. nov. o. Madžarska vojska načelno po programu zaseda južno Slovaško in bo do noči dosegla novo mejo med Češkoslovaško in Madžarsko, kakor so jo določili na Dunaju. Danes popoldne bodo madžarski oddelki zasedli zadnji predel z mesti Levoča, Košicami, Užhorodom in Mukachevim. Jutri se bodo v Košicah začele slovesnosti, ki jih bodo Madžari ves teden prirejali v proslavo zasedbe in združitve južnih slovaških krajev z Madžarsko. Ob teh slovesnostih bo Košice obiskal regent Horthy z vso vlado, diplomatskim zborom ter poslanci iz parlamenta in iz visoke zbornice. Jutri bodo zasedbo teh krajev proslavili po vsej državi z dveminutnim molkom ob 11, na kar bodo eno uro zvonili zvonovi po vseh cerkvah v državi.

Bratislava, 10. nov. Zastopniki vseh slovaških političnih strank so imeli v torek sestanek v Bratislavi, na katerem so sklenili, da se združijo vse dosedanje slovaške politične skupine v eno veliko narodno stranko, ki bo odslej predstavljala voljo slovaškega ljudstva. O tem sklepu so izdali uradno poročilo, ki pravi, da se bo nova vseslovaška stranka imenovala „Hlinkova slovaška ljudska stranka“. Predsednik vlade dr. Tiso je imel govor, ki so ga prenašale radijske postaje. V njem je poudaril, da so zadnje skušnje imele vsaj ta ugoden učinek, da je prišlo do slovaškega narodnega edinstva. Slovaki bodo pozabili vse, kar jih je v preteklosti razdvajalo. Z enim edinim narodnim duhom bodo za naprej z enako ljubeznijo delovali za najboljšo bodočnost Slovaške in slovaškega naroda.

Dr. Tiso je končal svoj govor z besedami: »Če bomo edini, bomo zmagali, če pa bomo razdrojeni, bomo podlegli.«

Bratislava, 9. novembra. AA. DNB.: Slovaška vlada je sklenila premestiti tehnično visoko šolo iz Košic v Prešov. Prav tako je slovaška vlada danes odredila komisijo za točno določitev slovaško-poljske meje. Končno je vlada odobrila načrt za novo avtomobilsko cesto skozi Slovaško kakor tudi za začetek novih železniških prog.

»Narodni Listi« ugotavljajo, da znaša število brezposelnih v vsej Češkoslovaški sedaj 76.674, od česar odpade na Češko 42.971, na Moravsko in Slovaško 17.495, na Slovaško 14.659 in na Karpatsko Ukrajino 1.745 ljudi.

Vesti 10. novembra

Za novega francoskega poslanika v Barceloni je bil imenovan Jules Henry, do sedaj načelnik kabineta v zunanjem ministristvu. Prejšnji barcelonski poslanik Labonne pa pojde v Moskvo.

Italijanska vlada je včeraj na svoji seji sprejela zakonski načrt o regulaciji Addis Abebe, del novega državlanskega zakonika, ki govori o osebnem in rodbinskem pravu ter nekaj sklepov za obrambo italijanskega plemena.

Predsednik kanadske republike Mackenzie King je uradno sporočil, da bo trgovka pogodba med Kanado in Združenimi državami v kratkem sklenjena.

Letala Francove vojske so obstreljevala in hudo poškodovala republikansko križarko »Cervantes«, ki je bila zasidrana v pristanišču Cartageni.

Štirje ljudje so bili ubiti pri spopadu ob predčerašnjih volitvah v Ameriki in sicer na jugu Združenih držav v mestu Harlanu, ki slovi zaradi volivnih pretepotov že od leta 1933. Tedaj so v nekem takem spopadu ubili 20 ljudi. V mestu prebivajo po večini zamorci.

Načelnik francoskega generalnega štaba Gamelin nadzoruje francoske vojaške postojanke v Severni Afriki in se je včeraj mudil v mestu Constantinu.

V irski prestolnici stavkajo uslužbenci vseh prometnih ustanov.

Italijansko gospodarsko odposlanstvo, ki se je mudilo osem dni v Romuniji, je včeraj odšlo domov. Italijanski gospodarski svetniki so imeli važne razgovore z zastopniki romunskega državnega in zasebnega gospodarstva glede dobave surovin, zlasti nafte za Italijo.

O volitvah v Jugoslaviji in o gotovi zmagi stranke dr. Stojadinovića obširno pišejo nemški, italijanski, romunski in grški listi.

Konec vseh zvez z Anglijo zahteva resolucija, ki jo je sprejela južnoafriška nacionalistična stranka na svojem zboru. Južna Afrika se mora sama pomeniti z Nemčijo glede njenih bivših posestev, če si hoče zagotoviti mir v bodoče.

Izvršni odbor francoske socialistične stranke je sklenil zahtevati od predsednika vlade Daladiera, da skliče poslansko zbornico 15. novembra. Na tem zasedanju bodo komunisti in socialisti skušali vreči Daladierovo vlado.

Češka narodno-socialna stranka, ki jo je ustanovil, vodil in vzdrževal bivši predsednik dr. Beneš, je sklenila raziti se, češ da nima več pogojev za obstanek.

Tretji tajnik nemškega poslanstva v Parizu von Rath, na katerega je pred dvema dnevi streljal poljski Jud Grünspan, je včeraj zaradi poškodb umrl, čeprav so si francoski in nemški zdravniki prizadeali vse, da bi mu ohranili življenje.

Spomenik Mussoliniju bodo postavili Madžari v Budimpešti in so madžarski listi že začeli nabirati denar za to.

Jože Bradeško straši v Poljanski dolini

Škofja Loka, 9. novembra.

V noči od sobote na nedeljo je bilo vlomljeno v ulnjacki čevljarstva mojstra Kržišnika Franca iz Zminka pri Škofji Loki, kjer je vlomilec odnesel 5 satov, mnogo drugih pa pokvaril. Domači sin Franc, ki je delal v čevljarški delavnici svojega očeta do pol dveh zjutraj, je ob tej uri sicer čul neko hojo na vrto in zato vprašal: »Jože, ali si ti?«, misleč, da je njegov brat. Ko pa ni dobil nobenega odgovora in je tudi šum ponehal, se ni več za to stvar zanimal.

V nedeljo popoldne pa so šele zapazili, da je ponoči nekdo vlomil v čebelnjak skozi okno ter povzročil v njem precej škode. Vlomilec je dobil v čebelnjaku tudi barvo, s katero je na vrata čebelnjaka napisal: Pozdravlja te Jožef Bradeško. Nad tem napisom pa je naslikal mrtvaško glavo in samokres, enako pa tudi pod tem napisom. Podoben napis je tudi na zadnji strani čebelnjaka. Iz tega bi se dalo sklepati, da je začel v okolici našega mesta gospodariti znani popletni Jožef Bradeško, ki je pred kratkim ušel iz zaporov.

to, da angleška država v svojem sklepu ne omenja naravnih pravic arabskega prebivalstva do Palestine. Arabci bodo sodelovali na konferenci, toda pod pogojem, da bo Anglija pripustila nanjo vse tiste zastopnike, ki jih bo arabsko ljudstvo določilo, med njimi tudi jeruzalemskega velikega muftija.

Predsednik turške republike umira

Carigrad, 10. nov. m. Zaradi poslabšanja zdravstvenega stanja predsednika turške republike Kemala Atatürka so bili poklicani v Carigrad vodilni turški politiki, med drugimi tudi predsednik vlade Dželal Bajar, ki je že včeraj sodeloval na sestanku narodne republikanske stranke. Bajar se je pripeljal v Carigrad s posebnim vlakom ter se takoj po svojem prihodu tja odpravil v palačo Dolma Bakçe, kjer leži bolan Kemal Atatürk.

V Carigrad je dospel tudi minister za narodno zdravje dr. Atalaš, za njim pa še turški poslanik v Londonu Fati Akjar, ki ga nekateri smatrajo za naslednika Kemala Atatürka.

Predsednik Atatürk že od sinoči leži v nezavesti in je njegovo stanje brezupno. Vlada je izdala vse potrebne ukrepe za primer njegove smrti.

Proslave za obletnico hitlerjevske revolucije 1. 1933

München, 10. nov. Včeraj je bil tukaj kakor vsako leto na dan 9. novembra pohod nacionalno-socialističnih oddelkov. Na čelu sprejeda je korakal znani nasprotnik Judov, Julius Streicher, a nato so nosili krvavo zastavo, ki od 9. novembra 1923. leta predstavlja simbolično znamenje nacionalistične pripravljenosti za boj. Izza te zastave je stopal Hitler, na njegovi desni strani Göring, a na levi grof Ulrich. Nato so korakali Frick, Himmler, Henlein, Rosenberg, dr. Frank, Hess in drugi prvaki nacionalno-socialistične stranke.

Dopolnilne volitve v zasednem sudetskem ozemlju

Berlin, 10. nov. m. Dopolnilne volitve v nemški Reichstag v sudetski Nemčiji, ki so bile prvotno razpisane za 20. november, so odložene za 14 dni, t. j. na 4. december. Kot razlog za odložitev teh volitev navajajo tehnične ovire. Pravico glasovanja bo imel vsak, ki je 1. oktobra bival v sudetsko-nemški pokrajini.

400 Indijcev je našlo smrt zaradi verske vneme

London, 10. nov. AA. DNB. Hindujski v Indiji so včeraj slavili redko svečanost, ki ji pravijo »Haramoni jogas«. To svečanost proslavljajo samo tedaj, ko pade lunin mrk na ponedeljek, kar se je letos zgodilo prvič po 17 letih. Milijoni Hindujscev so se v torek zjutraj kopali v svetli reki Gangesu, »da se očistijo grehov«. To romanje k reki Ganges je bilo v Kalkuti tako veliko, da je v silni gneči izgubilo življenje okoli 400 ljudi.

Boj osmih najboljših šahistov

Težak boj najvišjih šahovskih generalov sveta počasi poteka in so partije precej dolge ter pa navadno večkrat prekinjene. V torek so v Haagu začeli igrati drugo kolo tega, menda res najmočnejšega turnirja, kar jih je dozdaj bilo. Kakor pri vsaki šahovski telmi, tako se tudi pri tej slišijo najrazličnejša proročanja, kdo bo prvak. Sprito dejstva, da se zdaj bje osem največjih šahistov sveta, pa je vsako prerokovanje prvaka še težavnejše. Večina je takšnih, ki pravijo, da bo prvi spet Aljehin, vendar ne bo nič čudnega, če enkrat zaostane za kom drugim, kajti vsake pol točke je na tem turnirju mnogo bolj dragocena, kot na kakšnem drugem, ne tako močnem turnirju. Na drugi strani pa s svojo igro zelo preseneča Amerikanec Fine.

V drugem kolu je Fine premagal Reshevskega, bivši svetovni prvak dr. Euwe Flohra, Keres pa je Botvniku mogel vzeti le pol točke. Največje zanimanje je bilo vsekakor za igro med sedanjim in nekdanjim svetovnim prvakom Aljehinom in Capablancom. Igra je bila v torek prekinjena, pri včerajšnjem nadaljevanju pa se je končala z remijem.

Stanje po drugem kolu je dozdaj tole: Fine 2, dr. Euwe 1 in pol, Aljehin, Capablanca, Keres 1, Botvnik, Flohr, Reshevsky pol.

Nameščenei hotelov in restavracij v norveški prestolnici Oslo so začeli stavkati, da bi jim zvišali plače.

Italija bi rada dosegla znižanje pristojbin za prehod ladij skozi Sueski prekop. Pogajanja s Francijo, ki ima večino v prekopni družbi, se bodo v kratkem začela.

Obisk rumunskega kralja in prestolonaslednika v Angliji

Bukarešta, 10. nov. AA. Rador: Maršalat dvora sporoča, da bodo kralja Karla na njegovem potovanju v London spremljali veliki vojvoda Mihael, od strani vlade zunanji minister Comnen in glavni svetnik Ernest Udariari, ravnatelj protokola Starce, maršal dvora in polnomočni minister Flondor, šef vojaške hiše Nj. Vel. kralja in prvi adjutant general Mihael, pribočnika podpolkovnika Filipi in Mihailescu ter ordonančni oficir major Ilieadu.

London, 10. nov. AA. DNB: Danes je bil objavljen program uradnega obiska rumunskega kralja Karla, ki bo prispel 15. novembra v Londonu. Kralja Karla in prestolonaslednika Mihaela bosta sprejela in pozdravila v Dovrn

vojvoda Kentski, v Londonu pa kralj Jurij. Isti dan zvečer bo prirejen velik banket v Buckinghamski palači. Londonski župan bo priredil 16. novembra popoldne svečano kosilo. Zvečer 16. novembra bo kralj Karel sprejel angleško kraljevsko dvojico na romunskem poslanstvu v Londonu. Takoj za tem bo kralj Jurij priredil na čast kralju Karlu velik sprejem v Buckinghamski palači. Za 17. november je določen ogled angleške vojaškega letalstva. Isti dan zvečer bo prirejena uradna večerja v Foreign Officeu, katere se bodo udeležili angleška kraljevska dvojica, romunski kralj Karel in prestolonaslednik Mihael. Odhod iz Londona je določen za 18. november.

ončni izidi volitev v Združenih državah

kažejo, da nezadovoljstvo z Rooseveltovo gospodarsko in splošno politiko rase

Newyork, 10. nov. o. Pri delnih ameriških volitvah pred dvema dneva je 40 milijonov Amerikancev bila poklicanih, da izvolijo 432 novih poslancev, 35 senatorjev in 32 novih guvernerjev za posamezne zvezne države. Volivna udeležba je bila izredno velika, saj je glasovalo nad 30 milijonov volivnih upravičencev. Pri volitvah je šlo za to, da državljani odobro ali zavrnejo gospodarsko in splošno politiko predsednika Roosevelta, katero podpira demokratska stranka, proti njej pa se bori republikanska stranka. Čeprav je demokratska stranka pri volitvah zmagala, je vendar treba za znakovati velik napredek republikancev, ki so dobili večino novih guvernerjev, to je 17, dočim so jih demokrati dobili samo 15. Od 35 senatorjev, kolikor jih je bilo treba voliti, so jih dobili republikanci 15, demokrati pa 20. Z ozirom na celotno število sedežev v senatu so demokrati nazadovali za osem mandatov. Od 432 poslancev so jih pri predčerašnjih volitvah dobili 243 demokrati, 167 pa republikanci, ki so napredovali za 77 mest. Največ so jih prisojali, da bi utegnili dobiti 60 novih mandatov. Ostale mandate so dobila druge, brezpartijske politične skupine. Novo politično razmerje v Združenih državah bo po teh volitvah naslednje:

v poslanski zbornici imajo demokrati 243 mest, republikanci 167;
v senatu demokrati 67 mest, republikanci 32
Guvernerjev v posameznih zveznih državah demokrati 80, republikanci 18.

Ob volitvah je prišlo do več incidentov. Med drugim so zahvalili tudi primer nagle smrti. V trenutku, ko je v Portlandu v državi Oregon neka žena hotela oddati svoj glas, je zaradi srčne kapi padla na tla. Stokovnjaki so razglasili njen glas za neveljaven. V Williamsanu v zahodni Virginiji sta dobila dva bolnika dovoljenje, da smeta glasovati po telefonu. Od tega glasovanja pa nihče ni imel nič koristi, ker sta obadva glasovala različno. V 42. mestni četrti Newyorka, kjer so večji del tovarne in pisarne, je glasoval samo en volivec, neki judovski rabin. Okrog 400 uradnikov je vodilo nadzorstvo nad volitvami v tej četrti, kar je veljalo 50 dolarjev. V volivnem okraju Rochester se je pojavil nek človek kot neodvisen kandidat proti svoji ženi, ki je bila demokratka na ameriški listi. Iz Harlana v državi Kentucky pa je zaradi volitev nastal pretep, ki je zahteval štiri smrtno žrtve. Policija je prišla osem oseb. Pri volitvah leta 1933 je prišlo v tem kraju prav tako do neredov. Takrat je bil oubitih 20 ljudi.

Palestina ne bo razdeljena

Konferenca arabskih in judovskih zastopnikov v Londonu

Palestina, 9. nov. o. Danes je angleška vlada objavilo poročilo Woodheadove komisije, ki je proučevala položaj v Palestini. Po tem poročilu je angleška vlada prišla do sklepa, da ne kaže Palestine deliti na arabsko in judovsko polovico, kakor je sprva nameravala. Taka razdelitev bi prinesla velike politične, zlasti pa gospodarske in finančne težave. Zato bi palestinskega vprašanja praktično ne bilo mogoče rešiti po tej zamisli. Poročilo pravi dalje, da Anglija vseeno ne namerava odložiti odgovornosti za Sveto deželo, marveč da si bo z vsemi silami prizadevala za mir v Palestini. Pogoj za ta mir in za napredek je sporazum med Arabci in Judi. Zato si bo vlada prizadevala vse, da pripravi obe narodnosti do takega sporazuma. Povabila bo prihodnje dni v London zastopnike palestinskih Arabcev in Arabcev iz sedesnih držav ter zastopnike vrhovne judovske organizacije na svetu, »Judovske agencije«. Ti zastopniki se bodo ob sodelovanju vlade posvetovali o bodoči politični ureditvi Palestine in pa o judovskem priseljevanju. Vlada pa si pridržuje pravico, da ne bo pripustila na ta sestanek tistih Arabcev, ki so odgovorni za zadnje krvavo vstajo, za umore in nasilja.

V Londonu si obetajo od tega sestanka precej. Če bi se po pokazalo, da se Arabci in Judi vseeno ne morejo ali nočejo sporazumeti, bo angleška vlada odločila sama in enkrat za vselej rešila palestinsko vprašanje.

Vlada je po svojem sklepu obvestila obe prizadele stranki v Palestini in arabske države, ki meje na Sveto deželo. Judovsko-arabska konferenca za ureditev palestinskega vprašanja bo sklicana v London konec januarja ali v začetku februarja.

Sklep angleške vlade, da bo začela to težko vprašanje urejati z novimi sredstvi in po novih načinih, je predvsem razočaral Jude, ki vidijo v tem znamenje, da ne misli Anglija držati obveznosti iz Balfourjeve deklaracije, s katero je Judom zagotovila ustanovitev narodne države v Palestini. Judovska agencija je kot

zastopnica svetovnega judovstva izjavila, da se bo pogajanja udeležila samo pod pogojem, če bodo ta pogajanja med njo in angleško vlado, ne pa med njo in med Arabci. Judje zahtevajo, da angleška vlada drži obljube, ki jih je dala judovstvu med svetovno vojno.

Vodja arabskega zastopstva v Londonu dr. Izzat Tannous je izjavil, da Arabci pozdravljajo sklep o tem, da Palestina ne bo razdeljena in o tem, da naj o palestinskem vprašanju odločajo vse arabske države. Obžalujejo samo

Predvolivno politično gibanje

Belgrad, 10. novembra. m. Minister za socialno politiko in narodno zdravje Dragiša Cvetković je kot predsednik propagandnega odseka JRZ priredil snoči v hotelu »Srbski kralj« večerjo, na katero so bili povabljeni domači in tuji časniki. Na večerji sta bila poleg časnika tudi ministra dr. Miha Krek in inženir Nikola Kabalin ter šef Osrednjega tiskovnega urada dr. Kosta Luković. Po večerji so člani kr. vlade in vplivni funkcionarji JRZ dajali časnika jem pojasnila na razna notranja in zunanja politična vprašanja.

V Belgradu je bil snoči tudi sestanek belgrajskih industrijcev in zastopnikov gospodarskih krogov. Na sestanku so belgrajski industrijci naprosili belgrajskega župana in znanega industrijalca Vlado Ilića, naj pri decembrskih volitvah kandidira na listi dr. Stojadinovića. Vlada Ilić se je za vse govore svojih tovarišev zahvalil ter poudaril, da v resnici gospodarstvo ni bilo do zdaj dovolj močno zastopano v narodni skupščini. Zaradi tega je tudi potrebno, da v skupščino pride čim več gospodarstvenikov, da bi se slišalo tam tudi več gospodarskih razprav kot do zdaj. Končno je Vlado Ilić dejal, da ni bil nikdar politik in da tudi zdaj ni imel namen, da bi posegal v politično življenje, toda če zahtevajo to industrijalci, se bo nj-

hovi zahtevi odzval in kandidiral pri decembrskih volitvah, če bo le povabljen k sodelovanju.

Iz notranjosti države današnje jutranje belgrajsko časopisje objavlja obširna poročila o živahnem političnem delovanju, ki je zajelo vse pokrajine. Po teh poročilih se JNS med ljudstvom ni dobro ne počuti ter doživlja neuspehe in razočaranja tudi v onih krajih, kjer je do zdaj imela še največ svojih ljudi, t. j. v vrbaski banovini.

Včeraj so imeli v Kotar Varošu shod sami šefi JNS. Za ta shod so bili napovedani kot govorniki Živković, Banjanin, Baričević in Srško Vukanović. Živković je bil v svojem govoru zelo kratak ter je politični sporazum z dr. Mačkom pojasnjeval s tem, da so se združili zato, da zrušijo sedanjo vlado. Druga je v obrambo tega sporazuma ni vedel povedati. Dr. Baričević pa se je v svoji zanesenosti toliko spozabil, da je trdil, da je pravi vodja združene opozicije Živković in ne dr. Maček. Na shodiču je bilo tudi več prisašev JRZ, ki so vzklicali predsedniku vlade dr. Stojadinoviču in JRZ. Ti vzkliki so Živkovića tako razjezili, da je takoj zahteval od okrajnega načelnika, naj jih s silo prepreči. Načelnik pa je bivšemu avtoritativno mirno odvrnil, da je na shodu vsakemu dovoljeno izražati razpoloženje za tega ali onega politika.

Mnogo poklicanih, malo izvoljenih

V mestu in okolici že 21 kandidatov

Ljubljana, 10. novembra.

»Le — ta nam poslanil ne bo!« Tako in alično debatirajo ljudje ljubljanski in okoliški, ko se pogovarjajo o kandidatih, od katerih so si celo nekateri nabavili že avtomobile, da bodo mogli lažje agitirati za sebe od vasi do vasi po okoliščih. Politična retorika senatorja dr. Kramerja ne more, zavržiti vseh elementov, da bi se iz nje pojavil lep in vsem dopadljiv ptič »Feniks« v obliki kandidatne liste. G. senator se trudi in mogoče se jim vendarle posreči, da bodo nekaj stuhali. Ljubljanci pravijo, da se bosta srečala na listi g. senatorja skrajni levčar in skrajni desničar, buržuji in komunist. Za enkrat je gotovo, da bo g. senator kot nosilec ljubljanske liste na Mačkovi državni listi kandidiral. Njegov namestnik bo dr. Dinka Puc, ki se je še pred tedni močno otepal g. senatorja. Kot drugi kandidat na tej listi — sic tradunt — nastopa referent DZ g. Stanko, bivši železniški uradnik, njegov namestnik pa bo baje uradnik DZ, bivši mestni svetovalec, občinski finančni strokovnjak, narodni socialist g. Ivan Tavcar, g. Stanko, kakor znano, pa je socialist in vodi mnoge socialistične organizacije, tako železničarje.

Tam na hodnikih okrajnega sodišča je bilo več-

raj nenavadno vrvenje, kakršno ni običajno in se to zgodi le v dobah volivnih borb. Pisarna v sobi št. 36, ki vodi denarne posle ter evidenco raznih legalizacij podpisov in overitev predpisanih listin, je sedaj obremenjena s posli volivnih zadev, kakor jih zakon predpisuje okrajnim sodiščem. Trije uradniki z ravnateljem g. Lavričem so močno zaposleni. Ga. Jeršetova pa se je s poverilnim in overilnim zapisnikom morala preseliti v sobo št. 32. In v to sobo je bil včeraj velik naval. Gospodje so kar stali v vrstah, kakor med vojno za kruh. Prihajali so gospodje »nastajajoči« kandidati in njih namestniki, da jim je ga. Jeršetova legalizirala podpis na posebni izjavi, ki jo mora vsak kandidat priložiti k sodno-potrjeni svoji kandidadni listi in nato predložiti glavnemu volivnemu odboru v Belgradu. Do 14. ure včeraj je bilo v poverilni zapisnik zapisanih 42 legalizacij podpisov kandidatov in njih namestnikov. Torej je že 21 kandidatov, ki se bore za poslanske mandate v mestu in okolici. Huda bo borba! Nekateri kandidati so zelo borbeni. V vrstah pravih Mačkovec se ni odločilo. Baje je včeraj prispelo iz Zagreba od dr. Mačka posebno taktično navodilo. Pravi Mačkovec odločno odklanjajo senatorja dr. Kramerja!

Socialno skrbstvo slovenskih mest

Zupani slovenskih avtonomnih mest so na svojem sestanku 24. septembra v Ljubljani sklenili, naj se socialni referenti sestanejo vsaj po enkrat na leto k razpravi o perečih vprašanjih socialnega skrbstva, ki naj pregledajo in primerjajo tudi uspehe socialnega dela slovenskih mest.

Socialni referenti vseh štirih slovenskih avtonomnih mest so se zato 26. oktobra sestali v Mariboru in obdelali v največjem soglasju vse točke zelo obširnega dnevnega reda ter tem točkam dodali še nekaj važnih sklepov, ki naj veljajo za smernice bodočega sodelovanja pri prizavedanju za manj premožne sloje prebivalstva.

Sklepi konference se tičejo deloma spremembe sedanjega stanja socialnega skrbstva mest, deloma pa njega izpopolnitve ter tudi sporazuma glede enotnega izvajanja. Tako je bilo sklenjeno, naj vsa štiri slovenska mesta v bodoče sestavljajo socialne proračune na enak način, kar bo omogočilo najlažje primerjanje socialnega dela posameznih mest. Pri sestavi proračunov naj mesta posvečajo posebno pažnjo mladinski socialni pomoči.

Važno vprašanje je tvorilo vprašanje zaposlitve brezposelnih, predvsem pa onih, ki so pristojni v podeželske občine, in v zvezi s tem vprašanjem tudi prispevek banovine k dohodkom mestnih bednostnih skladov.

Prav pomembna in poučna je bila tudi debata o beračenju, ki je dokazala nujno potrebo, naj oskrbo beračev prevzamejo občine. Z milodari in sploh z neposrednim podpiranjem beračev si občani sami nalagajo nova bremena, ker si zunanji berači po gotovi dobi v mestih pridobijo domovinsko pravico ter s tem povečajo socialne izdatke mesta, ki jih morajo naposled kriti le občani sami.

Posebno poglavje socialnega skrbstva mest je skrb za zdravljenje jetike. Vedno bolj se kaže potreba skupnega sanatorija za jetične, ki naj ga ustanove mesta. Nujna je tudi ureditev plačevanja bolniških stroškov za odprto kakor tudi za zaprto jetiko. Za zdravljenje siromašnih bolnikov je pa prav pereče tudi vprašanje izenačenja stroškov v banovinskih bolnišnicah s stroški v državnih bolnišnicah.

Zaradi važnosti mladinske socialne pomoči

Mariborski peki so si ustanovili nabavljatno zadrugo

Maribor, 9. novembra.

Mariborski pekovski mojstri imajo eno najbolj aktivnih in podjetnih stanovskih organizacij v naši državi. Danes pa so izvršili zopet važen korak za svoj gospodarski napredek, ko so si ustanovili »Nabavljatno in prodajno zadrugo pekovskih mojstrov v Mariboru«. Danes popoldne je bil v restavraciji Emeršič na Aleksandrovi cesti ustanovni občni zbor te nove zadruge, katerega se je udeležilo zelo številno članstvo pekovskega združenja. Za predsednika je bil izvoljen Jakob Koren, za podpredsednika Franc Koren, za odbornike Ivan Horvat, Karel Rakuša, Franc Sober, Anton Feiertag; namestniki so Josip Ledinček, Filip Kaukler in Ferdinand Hartinger. V nadzorstvu so: Hinko Čelan, Ivan Zamuda, Mihael Mikec; namestniki Martin Černeč, Leopold Vutolen in Anton Glas. Deleži so se določili na 300 din ter so bili takoj tudi vplačani. Zadruga obsega področje Združenja pekovskih mojstrov v Mariboru — mesto Maribor, oba mariborska in dravogradski politični okraj. Prijave sprejema Jakob Koren v Mariboru.

Pijanega izzivača ubil

Celje, 9. novembra.

Danes zvečer so rožniki pripeljali v zapore celjskega okrožnega sodišča Drogenika iz Bv. Forjana pri Rogatcu. Drogenik je namreč ubil 55letnega delavca Franca Sutlerja iz Cerovca pri Rogatki Slatini.

Do uboja je prišlo takole: Ko je šel Franc Sutler k svoji ljubici k Sv. Florijanu, je šel mimo hiše posestnika Drogenika, ki ima hišo blizu novega banovinskega mostu in nove banovinske ceste. Sutler je bil precej vinjen. Ko se je približal Drogenikovi hiši, je začel kričati Drogeniku, da naj pride ven, da bo obračunal z njim, ker ga je prijavil orožniku zaradi Terezije. Vpil je na vso moč in tako prikljal iz hiše Drogenika, ki ga je hotel najprej pomiriti. Sutler pa je bil popolnoma zdavljen in je še bolj kričal nad Drogenikom ter ga obmetaval z grdimi prikljki. Drogenik je nekaj časa poslušal pijanca, ko ga je pa pograbila jeza, je skočil po železni drog in ga trikrat udaril po tliniku. Sutler je bil na mestu mrtel. O uboju je bila obveščena orožniška postaja. Drogenik je počakal orožnike na domu in vse priznal. Pripeljali so ga v zapore celjskega okrožnega sodišča.

»Sola in dom« v Mariboru

Maribor, 9. novembra.

Nocoj se je vršil v mali dvorani Narodnega doma v Mariboru občni zbor društva »Sola in dom«. Zborovanje je vodil predsednik Skaza, ki je podal obširnejše poročilo o agilnem delu društva v preteklem poslovnem letu. Poleg predsednika sta poročala še tajnik učitelj Mlačnik in blagajnik žel. uradnik Rožman. Najvažnejše okoliščine, ki jih je društvo v lanskem poslovnem letu izvršilo, so bile naslednje: zavzelo se je za čimprejšnjo zgraditev nove mariborske realne gimnazije, pri mestni občini je posredovalo za preureditev mariborskih telovadnic v higienekem oziru, poleg tega se je zavzelo za ureditev odgovarjajočih otroških igrišč v parkih. Započelo se je svoječasno prekinjeno akcijo za ustanovitev vzgojevalne posvetovalnice v Mariboru, zavzelo se je za reorganizacijo pouka ženskih ročnih del ter je stavilo banki upravi predlog, naj bi se v Mariboru ustanovilo dečje vzgojališče, dokler pa tega ne bo, naj se povisa število gojencev iz bivše mariborske oblasti v obstoječem vzgojališču na Selu pri Ljubljani.

Pridel Pridel
KINO MATICA

Sadovi zemlje

Veličastna epopeja človeštva, zlata in zemlje!

Biseri slovenske besede — po »Jutru«

»Jutro«, patentirani zagovornik vseh protislovenskih pojavov v misli, besedi ali dejanju, je po svoji častnikarski dolžnosti pograbilo zedinjevalsko zadevo pesnika Gradnika, ki ga slovensko ljudstvo pozna deloma po dobrih pesmih, deloma pa po njegovih slovitih vprašanjih, ki jih je kot sodnik osrednjega sodišča za zaščito države v Belgradu leta 1933 s tako spretnostjo postavil ubogim slovenskim ljudem, katere je pred sodišče gnala v slovitim šentjurkem procesu slovenska JNS. Osebnost g. Gradnika je torej v naši javnosti z vseh strani dobro osveščena in ni bilo za njegov poetični in nacionalni sloves nič potrebno, da je g. L. M. Škerjanec prilekel za besedilo svoje najnovejše skladbe dva slaba Gradnikova, tako imenovana domoljubna soneta iz pozabljene globoke »De profundis«. Ne bomo se bavili z vso to stvarjo in njenim, recimo, pravim narodnim pomenom in namenom v teh dneh, ko bi moral biti vsak, še tako neznan sunek proti slovenskemu čustovanju nemogoč in od javnosti z ogorčenjem sprejet. Današnje »Jutro« piše ob tej priliki, da izražajo Gradnikovi soneti »moč ideje narodnega edinstva« in sploh glavne elemente »Jutrovec« dosedanje politične ideologije. Ne sprašujemo »Jutra«, kaj bo na to njegovo »nepomirljivo zastopanje jugoslovenske ideje« dejal njegov najnovejši pokrovitelj in evangelist dr. Matek, če ni sporazum med njim in dr. Kramerjem samo tehnične značaja. »Jutro« nam po svoji častnikarski dolžnosti na taka vprašanja tlak ne odgovarja. Pač pa bi radi približali »Jutrovec« bahano trditel, ki pravi, da sta inkriminirana Gradnikova soneta »globokega rodoljubja prežeta razmišljanja, ki tudi po svoji zunanji obliki spadajo med bisere slovenske vezane besede«. Ob tej trditvi bi ugotovili, da je rodoljubje, izraženo v teh pesmih, »seveda« »Jutrovec« značaja, da je globoko tako, kakor so pač bile globoke na primer popevke prvega podstaroste jugoslovenskega sokolskega »veza g. Engelberta Gangla pod Avstrijo, ali kakor so globoki rodoljubni proizvodi v školskih berilih liberalnega izdelka. Glede trditve, da spadata ta dva soneta »med bisere slovenske vezane besede«, pa skromno vprašamo naslednje: Ali je mogoče za biser slovenskega vezanega ali nevezanega jezika označiti pesmi, v katerih mrgoli neslovenskih besedi, kakor »krsina slava«, »prognanstvo, plemo (v narodnem, ne biološkem smislu), prošlost, tujinstvo, propast, prostran, vrelot« itd. itd. Pri »Jutrovi« jugoslovenih so to res lahko biseri, Slovenci in slovenski jezik pa naj takih bisercov varuje Bog!

Raznoterosti iz dnevne kronike

Ljubljana, 10. novembra.

Po lepih, poznojesenskih dnevih se je vreme prav pred sv. Martinom, ki nam vince sladi, spremenilo in preobrazilo na slabše. Polna luna je zadnji dve noči kazala reč obrobek, ki napoveduje, kakor zatrjujejo stari vremenarji, da se bo vreme kmalu spremenilo in da bo začelo deževati. Davi so se megle ne krpe strnjevale visoko nad gradom in je bil znak, da bo začelo kmalu sprva polagoma rosiiti. Do 7. davi je že kazal ombrograf, da je padlo v Ljubljani 0.2 m/m dežja. Drugače je temperatura +6°C.

Policiji se je posrečilo vzeti v svoje mreže in vlatniki za železne mreže prav drznega in pusto-

Vlomilec pri Pezdirju razkrinkan

Listi so že poročali, kako so ponoči 9. t. m. kmalu po polnoči ujeli na dvorišču stare in patrijske hiše, stoječe na vogalu Kongresnega in Gradišča, kjer ima svoje trgovske lokale trgovec gosp. Pezdin in svoj vinotok, vmes pa se nahaja trafika, ki je ena najboljših in ki je vedno prav bogato založena z vsemi tobačnimi izdelki. Vlomilec se je že pripravil, da bi začel s svojim najboljšim navratilnim in vlomilskim orodjem odpirati vrata. Poskušal je že, kakšna so vrata. Natančno je preučil ves okoliški teren. S seboj pa je imel pomagala, ki ga je baje izdal.

Na policiji je navedel, da se piše Josip Schneider, pekovski pomočnik iz Kobljega pri Dolnji Lendavi v Prekmurju. V Ljubljani je iskal dela. Sumljivo je bilo, da laži. Schneider ni pri sebi imel niti najmanjše listine, niti delavske knjižice, s katero bi pač najlažje dokazal, kje je bil zadnji čas zaposlen in tudi dokazal svojo pravo identiteto.

Ker policiji niso zadostovale arietrančeve navedbe, je začela sama brskati v kriminalnem arhivu in kmalu ji je bilo očitno, da so ujeti prav drznega vlomilca, ki ga zasledujejo še druge oblasti v savski banovini. Ko je Schneider uvidel, da ne more nadaljevati svojega odpora proti silnemu

Dr. Korošec med svojimi volivci

Ljubljana, 10. novembra.

Voditelj Slovencev, notranji minister dr. Anton Korošec je včeraj obiskal tri kraje v ljubljanski okolici: Dobrovo, Dol pri Ljubljani in St. Vid nad Ljubljano. Povsod je bil dr. Korošec deležen prisrčnih in navdušenih pozdravov slovenskega ljudstva, ki mu je vselej bilo in mu bo vselej tudi ostalo zvesto. Na Dobrovi je bila dvorana vkljub nenavadni dopoldanski uri nabit polna. Ko se je dr. Korošec približal s svojim avtomobilom vasi, so se oglašali številni možnarji v pozdrav. Sestane, na katerem je hotel dr. Korošec obvestiti svoje volivce in pristaje o uspehih svojega dela, je otvoril krajevni predsednik JRZ, ki je najprej pozdravil ministra dr. Korošca, ki je takoj nato povzel besedo in zbranim pristaje s jasnimi stavki očrtal program, ki ga bo stranka še izvršila za slovenski narod, in potrdil svoje zaupanje v veliko bodočnost naše države toliko bolj, če bomo vsi složni nastopili pri delu za njeno obnovo. Prisotni so govor dr. Korošca pozdravili s silnim plaskom. Končno so govorili še drugi kandidati za ljubljanski okraj g. Miloš Stare, ter namestnika Rudolf Smersu in župan Hren iz Vrhnice.

Popoldne se je minister dr. Korošec oglašil v Dolu pri Ljubljani. Tudi tam je naš voditelj razložil zborovalcem pomen decembrskih volitev, prikazal stanje naših notranjih razmer, nato pa pokazal še na uspehe naše zunanje politike. Za dr. Korošcem sta govorila še g. Miloš Stare in Rudolf Smersu.

Zvečer pa je bil šentviški prosvetni dom zaseden kot redkokdaj. Dvorana je bila nabit polna. a pred domom je velika množica ljudi z burnimi pozdravi sprejela ministra dr. Korošca, ki se je pripeljal v spremstvu g. M. Stareta in Rudolfa Smersuja. Ko je dr. Korošec stopil v dvorano, so ga ljudje obsuli s cvetjem. Njegov govor so zbrani zborovalci poslušali z izredno napetostjo in pozornostjo. Odbiranje, ki je sledilo govoru dr. Korošca, je bilo dokaj, da bo St. Vid strnjeno volil listo dr. Milana Stojadinovića.

Pet mesecev zapora je dobil odvetnik v Zelenici dr. Albin zaradi večkratnih krivih priseg, ponarejanja listin in ponesverb denarja svojih strank. Skoraj deset let je dr. Albin goljufal svoje stranke in jih ogulil za četrtil milijona dinarjev. Nazadnje pa je le moral pred sodnike, ki so ga zašili za pet mesecev.

pritsku indicij, se je udal in priznal, da je v resnici

Jože Turner iz Dubrovnika

Kmalu so imeli vse njegove osebne in druge podatke. Turner je mlad dečko, star 24 let, doma iz Dubrovnika pri Dol. Lendavi, kjer je prebivalstvo tik meje močno narodnostno mešano. Iz raznih objav so ugotovili, da je Turner že dvakrat pobegnil iz sodnih zaporov. Najprej so ga držali v zaporih okrožnega sodišča v Somboru, kjer je bil v kazenski preiskavi zaradi mnogostevilnih vlovov in tatvin, ki jih je bil izvršil okoli Sombora in Osijeka. Ima na vesti do 10 velikih vlovov z bogatim plenom. Pozneje se je klatil okoli Zagreba. Bil je aretiran in odveden v zapore zagrebškega okrožnega sodišča. Tudi iz zagrebških zaporov je pobegnil. Krenil je proti Ljubljani, da bi tu poskusil svojo srečo. Kot lovski pes je hitro izvohal, kje bi dobil velik in izdaten plen. Vlomilci namreč imajo za »plen« prav dobro razvit čut. Iskal je kompanjone, ki pa so ga izdali.

Ljubljanska policija je že danes poslala Turnerjeve slike na vse važnejše policijske in orožniške postopanje, odnosno kratek osebni popis Turnerjev. Pričakovati je, da bo v kratkem popolnoma razkrinkan prav drzen vlomilec.

Splošno domnevajo, da je Turner v zadnjem času, ko se je naselil v mestu, izvršil že več vlovov. V interesu preiskave je, da o tem zaenkrat ne poročamo.

Na celjski pošti celonočna telefonska služba

Celje, 10. novembra.

Ze pred leti je bila v Celju dnevna in nočna telefonska služba, ki pa je bila uklinjena. Na številne prošnje posameznih uradov in številnih naročnikov, predvsem pa zaradi upoštevanja Celja kot velikega industrijskega in turističnega mesta, je ravnateljstvo zopet vpeljalo poleg redne dnevne telefonske službe in dopolnilno še celonočno telefonsko službo. Potrebno bi bilo sedaj, da bi ravnateljstvo nastavilo vsaj še dve novi moči, ker so vsi uradniki precej zaposleni. Ponoči je n. pr. pri brzojavu, medkrajevem in krajevem telefonu le ena moč.

Warren Duff — Robert Buckner:

SADOVI ZEMLJE

Roman s slikami

Misli ali občutkov ti ljudje sploh niso imeli. Okoriščali so se s tujimi, slabo plačanimi načrti, kakor so se okoriščali s tujim delom, katero jim je prinašalo vedno več zlata. Edina misel in želja in načrt in zakon jim je bila rumena kovina, nič drugega. Bilo jim je vseeno, kako jo dobe. Ni jih brigalo, če morajo zaradi zlata, ki teče v njihove blagajne, kmetije zapuščati svoja polja, če umirajo delavci, ki jih zasipa zemlja in duši voda, če uničujejo njihovi rudniki zemljo, do katere so imeli pravico samo tisti, ki so jo obdelovali in ji dajali svoj trud in svoj znoj.

Treba je bilo uničiti in spraviti s poti vse in vsakogar, ki bi se bil drznil upirati vsemogočni družbi in njenim pohlepim lastnikom. Pravico do zlata je po njihovem imel sam Half Moon in nihče drugi v Kaliforniji. Vsa zgodovina njihove družbe je bil en sam brezobziren boj z vsemi konkurenti, katere so preganjali s podkupovanjem, z orožjem, s krivicami, s krivim pričevanjem in plačanimi sodbami.

Ce bi bilo pri Whitneyevem načrtu šlo samo zato, da bi dvignili donos rudnikov v Sacramentu, bi se bili najbrž zbal velikih stroškov za novi jez. Ko pa je inženir omenil, da dobiva vodo iz prav tistega vira tudi Sunset, so videli, da vsebuje inženirjev načrt zasedo, v ka-

tero bo padel nasprotnik in se bo moral vdati za ceno, katero mu bo narekoval Half Moon. Zato so načrt tako glasno odobrili takoj, ko jim je Harrison pokazal, v čem je njegova prava vrednost in smisel. Z novim jezm bodo prisilili delnice Sunseta k padcu, vzeli jim bodo vrednost, delnice Half Moona pa bodo zrastle in ne bo štirinajst dni potem, pa bodo gospodarji vseh največjih zlatih rudnikov v Kaliforniji. Kalifornijsko zlato bo potem last enega gospoda, ki bo vladal v tej deželi ob morju in v vsej Ameriki.

Res, Whitneyev načrt je bil tako pomemben, da se je splašalo na njegov uspeh piti...

In ko so odborniki Half Moona na poti do bara računali in računali, se inženir ni vedel brigal za svoj načrt. Stori je svoje, pridobil je za svojo misel odbor in načrt se bo uresničil. Več mu ni bilo treba.

Zdaj so mu dajale posla čisto druge misli.

Pred očmi je zagledal podobo dragega dekleta. Tako dolgo je že bilo, odkar se je bil poslovil oni večer od Serene. Cela večnost! Ni bilo trenutka, odkar je bil prišel v to zmešanost mesto, da bi se ne bil spomnil hiše na polju in dekleta, ki mora zdaj čakati na kakem oknu in gledati po dolini, če ne prihaja

od morja sem nagel jezdec...

Te dni v mestu je bil prišel do jasnega in razločnega spoznanja, da sta s Sereno ustvarjena drug za drugega in da bosta morala čim prej priti za vedno skupaj. Vseboj je čutil potrebo, da se oglasi in da ji sporoči o sebi, saj je vedel, kako težko ga čaka.

Hitel je v hotel in ji napisal dolgo, toplo pismo. O vseh njegovih delu in ni pisal nič, zdelo se mu je premajhno, da bi spadalo v tako sporočilo. Tudi je vedel, da njegovo delo in še bolj njegovi načrti za izpopolnitev dela v rudniku ostro nasprotujejo mislim, ki jih ima o zlatokopih in o rudnikih njen oče. Tudi ji ni v pismu omenil ničesar, da se je oni večer srečal pred pragom s polkovnikom Ferrisom in se z njim razgovarjal tako, kakor si ni želel, da bi se kdaj moral...

Zdelo se mu je, da je zaradi vsega tega kriv pred njo, zakaj vse te reči ji bodo vzbujale nezaluzeno bolečino. Morala se bo zaradi tega v njej rodila misel, da le ni tak človek, kakršnega si je želela in kakršnega je v njem videla ob redkih dosedanjih srečanjih...

Zato je v pismu o vsem tem modro molčal ter se bavil samo z najtišjimi načrti za njuno bodočnost, ki naj njemu in Sereni prinese samo lepo in popolno srečo.

Zamislil se je v tiste trenutke, ko sta bila s Sereno in pred očmi mu je vstala njena slika...

Čez dolgo se je zdramil iz sanjarjenja in poklical strežnika:

»Nesite pismo na pošto. Še nočej mora naprejš«

Dal je strežniku toliko napitnine, da ga je fant samo začudeno in vprašaje pogledal, če misli resno, potem pa je planil kakor veter iz sobe in teklen naravnost na pošto.

Inženir je bil prepričan, da bo Serena dobila pismo in mu nanj tudi takoj odgovorila.

Toda dan je teklen za dnevom. Inženir je pisal pismo za pismom, toda odgovora ni dobil na nobeno. V začetku se je čutil in se spraševal, kako to.

Mar ga je Serena tako hitro pozabila? Ali ne misli več nanj? Kaj so ji bile

tiste ure z njim samo zabava, samo bežno srečanje, čigar čar je minil takoj, ko je minilo nekaj dni brez svidenja?

In komu na ljubo je to storila? Mar očetu? Ali komu drugemu?

Te misli se je ustrašil. Ne, to ni bilo mogoče. Serenine oči niso moge in niso znale lagati...

Kakal je spet nekaj dni, potem pisal novo pismo. Tudi na to ni prišel odgovor, ki ga je tako težko čakal. Pisal je še dvakrat, trikrat, a ni dobil glasu.

Potem mu je začela padati na srce težka, temnača bolest...

Deseto poglavje.

V dneh čakanja.

Medtem so za Whitneyev načrt zvedeli vsi delničarji velike zlatokopne družbe in ga sprejeli z največjim veseljem. Začeli so takoj z ureditvami in sklenili, naj se dela precej začne. Pleli so mreže in pripravljali napad na delnice družbe Sunset, katere so hoteli potisniti pod njihovo imensko vrednost in jim tako vzeti ceno na borzi. Potem bi jih na tihem sami pokupili po majhni ceni ter prevzeli še Sunsetove rudnike. Če bi jim pa to ne uspelo, bi čakali, da bo končan jez.

Whitneyu pa se ni nič ljubilo. Minila ga je prejšnja delavnost in volja. Ni vedel, kaj je prišlo medenj in med Sereno, ni vedel, da je stari polkovnik prestrelal vsa njegova pisma, da niso prišla Sereni v roke. Starec je pisma spravil v svoj pisalnik, kjer so se neodprta in neprebrana nabirala v vedno večji kup.

(Foto Warner Bros.)

Pred očmi mu je vstala slika iz tistih ur, ko sta slonela drug poleg drugega, srečna in vesela...

Od tu in tam

Ogromno število kandidatov vseh političnih skupin in strank je že prijavilo svoje kandidature pristojnim sodiščem. Okrajna sodišča morajo najprej potrditi, da so vsi podpisniki na kandidaturi listi vpisani v volilne sezname, šele nato more nosilec vsedravnne liste poslati svoj seznam v potrditev kasacijskemu sodišču v Belgradu. V glavnih oblikih so že znani sezname JRZ, združene opozicije pod vodstvom dr. Mačka in Dimitrija Ljotića. O Boži Maksimoviču pa se je zadnje čase govorjenje nekam poleglo, da je danes težko reči, če bo postavil svoj seznam ali pa se bo obelil na kako drugo listo. V tem primeru bi našel po vsej verjetnosti zatočišče pri dr. Mačku. Zadnji dan za vlaganje vsedravnih list pri kasacijskem sodišču v Belgradu je 26. november.

Borbo proti nepismenosti so podvojili za zimo hrvaški prosvetitelji v okviru Mačkovega hrvaškega gibanja. Klub ABC in Seljačka Sloga sta vprepla v svojo akcijo tudi zagrebške hišne posestnike, ki bodo pri svojih najemnikih prodajali posebne znake in pobirali prispevke, iz katerih bodo nakupili čitanke in knjige za tiste Hrvate, ki si zaradi svoje revščine ne morejo sami nabaviti učenih pripomočkov, iz katerih bi se naučili brati in pisati.

Kralj Italije in cesar Abesinije Viktor Emanuel je odlikoval prosvetnega ministra Dimitrija Magaraševića z redom viteza velikega križa italijanske krone. Prosvetnemu ministru je to visoko odlikovanje osebno izročil italijanski poslanik na našem dvoru, Mario Indelli.

Zločinske načrte štirih zagrebških gangsterjev razkrivajo sedaj na policiji v Zagrebu. Bila je družba štirih mladih pokvarjenec, med katerimi je bil tudi brač »viteškega« športa — nogometa Golac. Prvi napad so izvršili v stanovanje zagrebškega zdravnika dr. Kleinkindla, pa niso imeli sreče. Prijeli so jih in zaprli. Tam so jim izprašali vest in ugotovili, da so gangsterji nameravali ropati tudi podružnico Daruvarske banke v Zagrebu. Zmenili so se tako, da bodo trije podnevi vdrli z naplerjenimi samokreli v banko in izpraznili blagajne, četrti pa bo moral ta čas delati ropot s tem, da bo na dvorišču žagal drva. Dva sta hodila nekaj dni v banko pod prevelico, da hotela dobiti posojilo, in si pri tem natančno ogledovala bančne prostore. Smola pri prvem zločinu pa jim je vse načrte prekrizala. Roparji so hoteli naropati kak milijon dinarjev in si nato postlati boljše posteljico.

135 milijonov dinarjev je prišlo meseca septembra v državno blagajno več kakor pa je bilo izdatkov. Septembra je bilo vseh dohodkov 1.076.3 milijona dinarjev ali 106 milijonov dinarjev več, kakor pa je predvideval proračun. Izdatkov pa je bilo 941,2 milijona din. (92,73% od proračuna izdatkov). Lani je bilo v istem mesecu razlike med dohodki in izdatki 65,3 milijona din. V prvi polovici proračunskega leta je prišlo v državno blagajno 5.948,4 milijona din, izdatki pa so znesli 5.323,7 milijona din. Razlika znaša torej 624,7 milijona din. Približno enaka razlika je obstajala tudi lani v istem razdobju.

V vseh večjih krajih Severne Srbije in v Vojvodini so te dni praznovali 20 letnico osvoboditve. Proslavljali so spomin na tiste srečne dni, ko je osvobodila srbska vojska vkrakala v te kraje. Svečanostim so posveščeni pristojni zastopniki vojaških, civilnih in cerkvenih oblasti. Vsi srbski listi pa v dolgih člankih popisujejo veličastne sprejeme, ki jih je srbska vojska v teh krajih takrat doživela.

900.000 hektolitrov vina so letos pridelali v Dalmaciji. Vse vino je še doma, ker trgovci ne kažejo za letošnji pridelek nobenega zanimanja. Če pa že kupujejo, pa ponujajo po 20 din za hektolitro stopnje alkohola. Lani je bila trgovina dosti bolj živahna. Še preden so vino »krstili«, je šlo rdeče vino že v promet. Zaradi nizkih cen pa tudi vinogradniki ne veščejo vina.

Pravi gangsterski napad po ameriškem vzorcu so v Sarajevu izvršili trije mladeniči. Brezposelnega pevka Eteka Balaš je iskala po mestu zaposlitev ter povpraševala od hotela do hotela. Ko se je spet nahajala na ulici, se je pred njo nenadoma ustavil avtomobil, iz katerega so izstopili trije moški, ki so dekle zgrabili, mu zavezali z robcem usta in ga vrgli v avtomobil. Nato so Eteko še zvezali in izvršili nad njo gnusno dejanje. Ko so prišli daleč ven iz mesta, so jo vrgli na bližnjo travo in odrzeli. Dekle se je komaj izmotalo iz vrvi ter odšlo na policijo prijaviti dogodek, čeprav so ji gangsterji zapretili, da jo bodo ubili, če bo stvar naznanila. Policija je prišla dva šoferja in enega mesarskega pomočnika, na katere je padel sum, da so zločin izvršili.

43 dni je peš potoval iz Ljubljane v Gruž diplomirani filozof Ante Vojak. Fant je prišel v Gruž, toda sredi mesta ga je popadla slabost, da so je naslonil na bližnji zid in obstal. Zagledal ga je stražnik ter ga pripeljal na policijo. Tam iz izmučenega fanta niso mogli ničesar izvedeti, le to je še zmogel, da je na list napisal svojo zgodbo. V Ljubljani je nedavno diplomiral, pa se je odpravil v Gruž peš, ker ni imel v svojem žepu niti belice. Spotoma se je prehranjeval z milodari, vendar pa je komaj po 43 dneh prišel ves zbit in utrujen v Gruž. Izrazil je željo, da bi šel rad v Gruž, k svoji teti za toliko časa, da bi pri njej službo profesorja. Ker je imel vse dokumente v redu, mu je ravnatelj »Jadranske plovidbe« podaril vozno karto do Pireja in obenem zbral nekaj denarja, s katerim so Vojaku kupili živil za na pot.

Tovarnarja Vorlička iz Stanišiča pri Somborju je umoril delavec Milan Belič tako, ker je bil odpušen z dela. Belič je bil nenavaden prepirljivec, ki se je neprestano prepiral s svojimi tovariši. Ko se je nazadnje hudo skregal s tovarnarjem, je moral na cesto. Pred dvema dnevoma pa se je Belič spet pojavil v tovarni in se zgasil pri tovarnarju. Izročil mu je neko pismo. Tovarnar je brez vsake zle slutnje pismo odprl in prebral: — To so zadnji trenutki tvojega življenja. — Ko se je ozrl proti Beliču, je ta že zamahnil z nožem in ga zasilil tovarnarju v trebuh. Tovarnar je padel na tla, a morilec mu je zadal še nekaj udarcev, nato si je pa čisto mirno opral krvave roke. Zatem je izginil. Ranjenega tovarnarja so kmalu nato prepeljali v bolnišnico, toda med prevozom je izdihnil. Morilec so prijeli.

Strahoviti zločin se je zgodil v Gornji Rjeki pri Varaždinu, 43 letni kmet Franjo Gruber je šel s svojim sinom v bližnjo trgovino. Ko se je vračal, je planil izza ogla hiše nadenjen neki fant, preoblečen v žensko, in ga s kolom tako močno udaril po glavi, da je Gruber obležal z razbito glavo mrtve. Orožniki so ugotovili, da je bil zločin izvršen zaradi maščevanja.

Morilec Sabukovšek priznal zločin

Celje, dne 9. novembra.

Ze v včerajšnji številki »Slovenskega doma« smo poročali o priznanju Jurija Sabukovška, ki je priznal, da je 31. oktobra t. l. umoril 42 letno Ivanka Zakrajšek, rojeno na Vrhniki pri Starem trgu, doma iz Milanovega vrha v čabrskem okraju. Kakor smo že omenili, so Sabukovška orožniki vso noč stražili v celjski bolnišnici. Neutrudljivi orožniki so medtem zbrali ves material in slike ter danes dopolnili razložilo na morilečev postelji v celjski bolnišnici 9 slik pokojne Ivanke Zakrajšek in jih primerjali s sliko že umorjene. Sabukovšek, ki je bil pri prihodu orožnikov še miren, je postal ob pogledu na te slike in pisma, ki jih je pisal Ivanka, skrajno presenečen. Pogledal je poveljnika g. Mekinda v oči in skesano takoj priznal, da je morilec. Danes okoli 11. dopoldne so ga odpeljali na orožniško postajo v Celje, kjer so ga zasilili.

Sabukovšek pripoveduje o svojem življenju

Poveljnik gop. Mekinda je natančno izprašal Sabukovška ter mu postavil vprašanja za vprašanjem, ki jih je morilec potrdil in s tihim glasom reševal. Trdo so šle iz njegovih ust besede o svojem življenju, kako je leta 1909 zapustil domovino in šel v Francijo za kruhom. Tu je potoval od mesta do mesta in pot ga je zanesla z ženo tudi v Nemčijo. Ko je bil leta 1914 poklican v avstrijsko vojsko, je odšel na fronto in ostal tam 4 leta. Po vojni pa se je zopet vrnil v Francijo in oddal v Nemčijo, kjer je živel do meseca marca tega leta.

Snoči je Sabukovšek pri zasliševanju lagal, da je njegova žena umrla leta 1935 v Franciji, da ima tri preskrbljene otroke, ki so že poročeni in razkropljeni po svetu, on pa je vdovec. Pri današnjem zasliševanju pa, ko je uvidel, da je vsaka laž zama, je izpovedal, da njegova žena še živi v Nemčiji.

Meseca septembra se je v njegovem srečanju rodila želja, da bi dobil kakšno žensko, najraje kako mlado dekle. Oglasil se je v upravi »Jutranja« in naročil ženitbeni oglas, v katerem je iskal nevesto z doto 10.000 din. Ze čez nekaj dni je dobil 12 pism od raznih deklet iz Celja, Ljubljane, Zagreba, celo iz Trsta in drugod. Tako se je oglasila tudi 42 letna Ivanka Zakrajšek, ki je služila v Ljubljani. Poslala mu je pismo in sliko z zagotovilo, da ima 10.000 din. Juriju je Ivanka zelo ugajala, zato je takoj pisal dekletu in jo prosil za sestanek v Zidanem mostu. Čez nekaj dni sta se tam našla in se spoznala. Jurij, ki je postaven in krepak mož, da mu ni moglo prisojiti 53 let, je znal prikleniti Ivanko nase, da mu je obljubila zvestobo.

Bilo je 29. oktobra. Jurij in Ivanka sta se zamenila za sestanek v Rajhenburgu ob Savi. Oddol sta se odpeljala v Ljubljano, kjer sta prenočila v gostilni Tišler. Ivanka je pobrala vse svoje stvari, nabasala oba kovčka s perilom in obleko, s sabo pa je prinesla tudi težko prisluzent denar 10.000 dinarjev. Jurij je prav dobro znal izrabiti dekle. Kovčka sta vložila v garderobi na ljubljanski po-

staji, nato se pa potikala po ljubljanskih lokalih do 31. oktobra in popivala.

„Nevesto“ pel e v smrt

V ponedeljek, 31. oktobra, sta se ob 6. zvečer vsedla na osebni vlak, ki pelje v Celje. Jurij je kupil v Ljubljani pol litra pelinkovca in ga vzel s sabo. Dekletu je stalno ponujal pijačo, kateri je prinesel nekoliko arzena. Ob tri četrti na 9. zvečer sta Jurij in Ivanka izstopila na celjskem kolodvoru. Pot ju je peljala skozi mesto, nato po desnem bregu Voglajne za Westnovo tovarno čez Westnov most do kraja umora.

Danes okoli pol 1. so orožniki odpeljali Sabukovška na kraj umora. Sabukovšek je s sklonjeno glavou hodil z orožniki. Ko so prišli na kraj umora ob Voglajni, je pokazal, kje je stal z Ivanko in jo zastripil. Pripovedoval je, kako je okoli 9. zvečer prišel na ta kraj in se tukaj ljubimkaval z Ivanko. S sabo je še nosil nekaj pelinkovca, kateremu je prinesel večjo količino strupa. Ivanka je ponudil pelinkovec s strupom ter jo prisilil, da ga je spila. Kakor izpoveduje Sabukovšek, je Ivanka v eni minuti padla in se onesvestila, nikakor pa noče priznati, da jo je zadavil. Njegovo zanikanje pa ne bo držalo, kajti sodnijska in zdravniška komisija sta dognali na praznik Vseh svetnikov na kraju umora, da je bila Ivanka zadavljena. Sabukovšek je pripovedoval, da Ivanka ni kričala ali se branila. Tudi la njegova izpoved ne bo obveljala, kajti priče so izjavile, da so slišale, kako je Ivanka kričala in klicala na pomoč.

Ko je Sabukovšek izvršil zločin, je pobral torbico z 10.000 din, vzel srebrno žensko zapestnico ter odšel proti Zepini pri Vojniku, kjer stanuje njegova prijateljica Sovine Apolonija. Na Sovinečev dom je prišel okoli 10. zvečer. Apolonijo je ta večer obdaril s srebrno žensko zapestnico, dal pa ji je tudi 300 din z obljubo, da ji bo v kratkem dal še 5000 din in kupil kravo, popravil gospodarsko poslopje, nato pa se z njo poročil. Denar je skril v kleti na Sovinečevem domu. Po njegovih izpovedbah je tu 7000 din, drugo pa je zapravil. Zanimivo je, da je v zaporih celjskega okrožnega sodišča zaprtih okoli 17 »junakov«, ki so morili ali pa so obdolženi uboja ali pa napada iz zasede. V Celju se širijo vesti, da bo Jurij prav gotovo obesen. V kratkem bo tudi razprava proti morilec Spajzarju iz Lave pri Celju, ki je ubil 82 letnega starčka ob Savinji in ga nato vrgel v vodo.

Sovinčeva pobegnila

Okoli pol tretje ure sta prišla dva orožnika na dom Apolonije Sovine. Doma sta našla le sina Jožeta, ki ni vedel za svojo mater. Apolonija je že okoli polnočnega izginila neznankam. Orožniki so premetali hišo, nato pa izvršili obširnejšo preiskavo v kleti. Tu so premetali nad 1 vagon krompirja. Na dnu so našli kovinasto škafličico, v kateri je bilo v papirju zavitih 6500 din.

Preiskava je trajala pozno v večer, ko so čakali Apolonijo, ki pa ni prišla do sedmih. Razposlane so bile orožniške patrulje, da jo izsledijo.

Pod udarom kazenskega paragrafa

Antonu Završniku v drugič zvišana kazen

Ljubljana, 10. novembra.

Livar Anton Završnik, ločen, doma iz Spodnjih Pirnič pod Šmarno goro, v najboljših letih, je zapisan v občini kot pretepec, in orožniki ga smatrajo za nasilnega človeka, ki rad išče prepri in je junak noža.

Lani konec maja je zvečer na cesti pri Tacnu navalil na kolesarja Ivana Rotarja, poslovojdjo, ki se je vozil proti domu v Kranj. Podr ga je na tla, klečal na njem in mu preiskal vse žepke. Pobral mu je 120 din gotovine in še druge malenkosti. Rotar je zavezo prijavil šentvitskim orožnikom. Dolgo niso mogli izslediti pravega roparja, naposled je Rotar nekemu znanecu opisal osebo napadalec in ta je takoj uganil, da ni mogel biti nihče drugi kot livar Završnik. Bil je ta aretiran. Završnik je vztrajno in dosledno tajil ter je v svojo razbremenitev in v podkrepitev svoje nekrivde v alibi dokazu navajal razne priče, ki naj bi potrdile, da je bil kritični večer doma. Priče so sicer nekaj razbremenjevale Završnika, toda prišlo se v nasprotja z navedbami točnega časa.

Mali kazenski senat je lani 20. avgusta obsodil Antona Završnika zaradi zločina ropa po §-u 326 k. z. na 10 mesecev strogega zapora. Završnik je bil s sodbo zadovoljen, ne pa državni tožilec, ki je vložil priliz zaradi preznike kazni na ljubljansko apelacijsko sodišče.

Drugo sodišče je Antonu Završniku zvisalo kazen od 10 mesecev kar na 2 leti in 10 mesecev robije. Završnik je nato nastopil kazen v mariborski moški kaznilnici. Medtem je prišlo na dan še drugo njegovo junaštvo. Še prejšnj pred tem ropom, 15. maja lani, je ponoči z nožem oklal delavca Cirila Vehovca in ga na več krajih lahko ranil. Državno tožilstvo je za ta primer obtožilo Antona Završnika zaradi prestopka lahke telesne poškodbe po §-u 181-I. kaz. zak.

Mali kazenski senat ga je včeraj sodil zaradi tega delikta. Dva orožnika sta ga pripeljala iz Maribora v Ljubljano na sodišče. Senatni predsednik s. o. s. g. Rajko Lederhas: »Sedaj prestajate kazen zaradi ropa v Mariboru! Završnik, kričel okrog z rokami: »Še do danes ne vem, zakaj sedim v Mariboru. To se je zgodilo še poprej! Predsednik: »Je res, da ste ga oklali z nožem?« Obtoženec grozko: »Resnica je. Bil sem v sili. Bilo je na soboto ponoči. Okrog smo popivali. Ta oseba (Ciril Vehar) je stala na cesti. Sprva sva šla skup domov. Pred hišo sva se spopadla. On je mene prvi, nato sem pognil nož. Kolikokrat sem ga vsekal, ne vem.«

3 leta 2 meseca robije

mu je kazenski senat nato prisodil, ko je prej razveljavil prvotno sodbo 2 let in 10 mesecev, hkrati je senat izrekel izgubo častnih državljanov pravic za 5 let. Anton Završnik je potrj zapuščal dvorano. V kazen se mu je vstrel ves čas, ko prestaja kazen v kaznilnici. Na hodniku je zamrmral: »Vidim, da ne bom kmalu prišel iz aresta. Morda nikdar!«

Oproščena pred velikim senatom

Veliki senat, ki so ga tvorili s. o. s. g. Ivan Kralj kot predsednik in kot sodniki g. g. Ivan Brelih, Rajko Lederhas, dr. Julij Fellahar in Joža Kokalj, se je včeraj ob 13.30 sestal, da sodi v prisotnosti drž. tožilca g. Frana Severja in branilca dr. Lada Vavpetiča dva obrtnika zaradi pripadnosti h komunistični stranki in

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometer- sko stanje	Tempe- ratura v °C		Relativna vlažnost v %	Oblačnost 0-10	Veter (amer. jakost)	Pada- vine	
		na- val- veča	na- val- manjša				m/m	vrsta
Ljubljana	770-1	13-8	6-7	91	10	NE ₂	—	—
Maribor	769-9	12-7	6-0	80	10	0	—	—
Zagreb	766-3	9-0	1-0	90	10	SE ₂	—	—
Belgrad	765-4	8-0	3-0	90	0	0	—	—
Sarajevo	769-3	7-0	-1-0	90	10	0	—	—
Vis	765-9	12-0	11-0	90	0	NW ₄	—	—
Split	765-3	18-0	11-0	70	0	NE ₁	—	—
Kumbar	763-3	18-0	8-0	90	0	N ₂	—	—
Rab	765-9	13-0	11-0	90	0	NE ₂	—	—
Dubrovnik	763-2	20-0	7-0	90	0	NE ₂	—	—

Vremenska napoved: Jutranje megle, ves dan precej oblačno vreme. — Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od včeraj do danes: Iz noči do 7.10 je bila nizka in gosta, do 9.30 srednje gosta megle. Ob 9.40 je posijalo sonce skozi meglo, ki se je redčila in dvigala, dokler ni ob 10.45 popolnoma zginila. Ob 10.50 se je zjasnilo, ter je tako ostalo ves popoldan, zvečer in pozno v noč. Proti jutru pa se je pooblačilo.

Koledar

Danes, četrtek, 10. novembra: Andrej Avel.
Petek, 11. novembra: Martin.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9; mr. Ramor, Miklošičeva cesta 20; mr. Murrayer, Sv. Petra cesta 78.

Razstava Božidarja Jaka je odprta vsak dan od 9 dop. do 7 zv.

Lepota Dolomitov Vas vabi na VI. prosvetni večer, ki bo v petek, 11. novembra, v beli dvorani Uniona. Čudovite oblike gora, tiho lapeh jezer, krasno izpeljane avtomobilske ceste, pozorišča svetovne vojne — vse to odlikuje Dolomite pred ostalimi alpskimi grebni. Vso to lepoto bodo odkrivali številne kolorirane skiptične slike, zgornja beseda predavatelja g. prof. Janka Makarja pa bo odkrivala ona doživlja, ki jih je naš planinski pisatelj shranil v svoj nabrtnik, ko se je letos vrnil s potovanja po Dolomitih. Ker je že veliko vstopnic rezerviranih v predprodaji, zato opozarjamo cenj. občinstvo, da takoj rezervira sedeže in stojišča pri Prosvetni zvezi, Miklošičeva c. 7.

Strokovna zveza poljedelskega delavstva v Ljubljani opozarja svoje članstvo v Ljubljani in okolici, da je dovolila uprava Narodnega gledališča (opere in drame) 50% popust za obisk gledaliških predstav vsem delavcem, ki so člani strokovnih in kulturnih organizacij, registriranih pri Delavski zbornici. Poljedelski delavci (vrtnarski td.) dobe to ugodnost na podlagi potrdila o članstvu, ki ga izda tajništvo organizacije (Ljubljana, Ulica na grad 5, stanovanje podpredsednika), kjer se sprejemajo tudi še novi člani. Pismenim zahtevam priložite znamko za odgovor. — Odbor.

Navje je odprto vsak dan od 8 do 11 in od 14 do 17. V ta gaj zaslužnih pa ni dovoljeno prihajati s psi in s kolesi, prav tako pa že pieteta do naših slavnih mož nam veleva, da na Navju ne kadimo ali promeniramo pod arkadami. Razen v navedenem času je Navje zaprto, v izrednih primerih pa gaj zaslužnih lahko obiščemo tudi v spremstvu cerkvenika cerkve sv. Cirila in Metoda.

Tečaj za notranjo arhitekturo v Ljubljani. Zavod za pospeševanje obrta Zbornice za TOI v Ljubljani priredi za mizarje, ki so dovršili delovodsko šolo ali strokovni risarski tečaj, tečaj za notranjo trhitekturo. Ta bo ob nedeljah od 8 do 12 dopoldne v prostorih Tehniške srednje šole v Ljubljani (vhod iz Gorupove ulice preko dvorišča) pod vodstvom strokovnega učitelja Franca Brenčiča in s sodelovanjem inž. arh. Gustava Ogrina ter strokovnega učitelja Adolfa Dolaka. Tečaj se prične v nedeljo, 13. t. m. Interesenti naj se prijavijo ob pričetku tečaja v predavalnici št. 10 v drugem nadstropju. Zamudniki se bodo sprejeli naknadno le po razpoložljivosti prostora.

Martinov večer bo priredila frančiškanska prosveta M. O. v Ljubljani v nedeljo, 13. t. m., ob osmih zvečer v frančiškanski dvorani. Na sporedu je godba, šalviji nastopi dr. Morella in Nušičeva veseloigra »Sumljiva oseba«, ki jo režira Milan Skrbinešek. Vse vstopnice so na hrbtu opremljene s tekočimi številkami in bo imetnik izžrebane vstopnice dobil živo martinovo gos. Ker je za ta pester Martinov večer že veliko zanimanje, priporočamo, da si preskrbite vstopnice od 10 din navzdol v predprodaji v pisarni »Paxet bonum«.

Ljubljanski komorni kvartet, naše stalno komorno združenje visoke umetniške stopnje, prireja že več let svoje redne koncerte. Prvi njihov koncert v letošnji sezoni bo v ponedeljek, dne 14. t. m. Odveč bi bilo danes ponovno poudarjati tehnično spretnost posameznih članov kvarteta, njihovo muzikalno izobrazbo, njihovo ubranost in skupno igro itd. Vsak ljubitelj našega koncertnega življenja mora poznati graditelje naše izvajajoče komorne glasbe in vsi, ki zasledujejo razvoj slovenske kulture, bi morali podpreti njihova stremeljenja, če ne na drug način, pa vsaj na ta, da posejajo njihove redne koncerte. Zato opozarjamo na koncert v ponedeljek, 14. t. m. ob 20 v veliki filharmonični dvorani. Na sporedu so godalni kvarteti skladateljev: Richard Zika, Ludvik Beethoven, Giuseppe Verdi. Sedeži so na razpolago v knjigarni Glasbene Matice.

Kraljevska banska uprava v Ljubljani opozarja kmetovalce, naj v nedeljo 13. t. m. ob 5 popoldne v obilnem številu poslušajo radio-predavanje o sli-navki in parkljevki, ki grozi našemu kmetu z veliko škodo pri živini. Predava šef veterinarskega odeksa kralj. banke uprave dr. Leopold Hribar.

Ljubljansko gledališče

Drama. — Začetek ob 20.

Četrtek, dne 10. novembra: Brezov gai.
Premiera. Premierski abonma. — Petek, 11. nov.: Zaprti. — Sobota, 12. nov.: Potopljene svet. Red A.

Opera. — Začetek ob 20.

Četrtek, 10. nov.: Poljub. Red Četrtek. — Petek, 11. nov.: Zaprti. — Sobota, 12. nov.: Don Kihot. Premierski abonma.

Drevi bodo peli Glazovo opereto »Na sinjem Jadranu« za red Sreda. Zasedba je običajna z go. Polčivo v glavni vlogi.

Smelanova opera »Poljub« ima zaradi svoje izredno lepe in melodiozne glasbe tudi med našim gledališkim občinstvom izredno veliko število prijateljev. Vse dosedanje uprizoritve so bile sprejete izredno dobro Kapelnik Zebre in režiser Zupan sta opero v vsakem pogledu izvrstno pripravila; jako dobra je tudi zasedba vseh vlog. Predstava v četrtek bo za red Četrtek

»Slovenski dom« je edini katoliški popoldnevnik!

Na današnji dan pred dvajsetimi leti:

Beg cesarja Viljema v Holandijo

„Nimamo potnih listov, prosimo, da bi nas internirali“

»Nimate potnih listov? Obžalujem, toda brez njih ne morete v Holandijo!«

S temi besedami je narednik holandske kraljeve vojske Pinkhaers 10. novembra 1918, torej točno pred dvajsetimi leti sprejel bivšega nemškega cesarja Viljema II. in njegovo spremstvo na obmejni carinski postaji Gronsfeld. Prejšnji dan se je nemški vladar zaradi razsula na vseh frontah in zaradi revolucije v notranjosti države odpovedal nemškemu prestolu in pruskemu kraljevskemu naslovu, kakor so mu svetovali njegovi najbližji sodelavci: maršal Hindenburg, generala Gröner in Hintze ter prestolonaslednik sam. Bilo je to v razbitem belgijskem letovišču Spaaju, kjer je bil sedež cesarjevega generalnega štaba. V Berlinu so tisti dan oklicali dve republiki: sovjetsko in socialistično, v Münchenu komunistično. Med cesarjevim glavnim štabom in med Berlinom se je valila razbita nemška armada, ki ni hotela a cesarju in njegovih več elitskih, Viljem II. ni imel drugega izhoda, kakor beg v Holandijo. Tam je pa njega in njegovo spremstvo ustavila obmejna straža, kateri je poveljeval narednik Pinkhaers.

Za dvajsetletnico teh dogodkov se narednika, ki je bil priča zgodovinskih trenutkov ob begu zadnjega nemškega cesarja, obiskali častniki, da jim mož sam pove, kako je bilo njegova

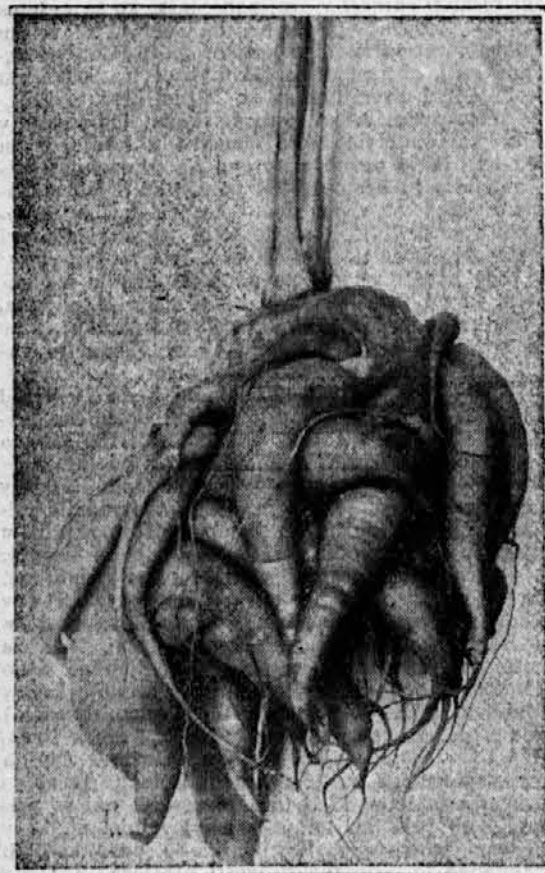
svidenje z bežečim nemškim vladarjem

Pinkhaers živi zdaj kot preprost kmet v svojem domačem kraju in pripoveduje o tistem dnevu takole:

»10. novembra 1918 me je že ob šestih zjutraj zbudil dežurni stražnik s postaje Gronsfeld. Povedal mi je, da prihaja proti meni z ene strani šest velikih avtomobilov. Planil sem s slavnice in tekkel proti verigam, ki so zapirale cesto na meji proti Belgiji, ki je bila pod oblastjo nemške vojske. Videl sem, da ni šest avtomobilov, marveč da jih je devet. Pred verigami so čakali nemški častniki. Eden izmed njih mi pravi:

»Radi bi v Holandijo.«

»V redu,« sem mu odgovoril. »Ali lahko vidim vaše potne liste?«

Čudna igra narave: takle koren je zrasel na njeni pos. Fr. Gašperina v Begunjah na Gorenjskem.

»Nimamo potnih listov!«
»Potem ne boste mogli čez mejo, gospodje.«
Častnik mi je odvrnil:
»Moramo v Haag na neko vojaško konferenco. Častniki smo, ne potrebujemo potnih listov.«
»Ne bo nič. Za vas veljajo prav taka določila kakor za vse svet.«

Pomolili so mi pod nos množico listin, papirjev, osebnih izkazov. Toda potnih listov med njimi ni bilo. Zato nisem hotel dvigniti mejnih verig. Nekaj časa so molčali, potem so začeli šepetati med sabo. Nazadnje je nekdo izmed njih, ki je bil podoben generalu, prišel k meni. Dejal sem mu v svoji najboljši nemščini:

»Brez potnih listov nič čez mejo.«
Nemec mi je rekel:
»Takole je: nimamo potnih listov. Prosimo... no... prosimo, da... da bi nas internirali...«

Zdaj sem postal prijazenjši:
»To je pa kaj drugega! Dobrodošli! Toda počakajte, moram telefonirati majorju. Postavil sem k verigam vojaka s stroгим naročilom, da ne sme pustiti čez žive duše ter planil k telefonu, sporočil stvar poveljniku bataljona Van Diju ter tekkel nazaj.

Nemci so bili med tem vsi stopili iz avtomobilov. Bilo je od vraga mraz. Častnikov je bilo vsega kakih dvanajst, visokih stopenj in lepih postav, v bleščečih se uniformah. Eden med njimi je bil pa nekaj manj bleščečega videza. Mislil sem si, da pač ni tako nadut in preprostejšega značaja.

Drugi častniki so se vsi gnetli okoli njega, udarjali s petami in pozdravljali. Pogledal sem tega generala od bližje, pa se mi je njegov obraz zazdel znan.

Sel sem okoli avtomobilov, ki so bili rumeni in močnejši, toda prav do vrha pokriti z blatom. Obrisal sem kos pločevine na prvem vozu in zapazil nemškega orla, slikanega v črnem, rdečem in belem, ki me je »repro gledal s svojimi kovinastimi očmi. Mislil sem si, da bodo to pač kakšni begunci iz nemškega generalnega štaba.

Spet sem pogledal onega častnika, ki je bil sicer manj viden od drugih, toda zadržano najpomembnejši med njimi. Kdo bi neki to bil? Ludendorff? Ne, temu ni podoben. Hindenburg? Ne, ta ima preveč posla z vojno. Pa menda vendar ne bo sam cesar?

Ta častnik je začel zdaj mrmrati:
»Slabo vreme!«
Potem se je obrnil k meni:
»Kakšna je ta uniforma, ki jo nosite?«
»Uniforma narednika, gosp... e... vaša ekseleca.«

»So? das heist bei uns Unteroffizier!«
Ali je to cesar ali ni? Toda, po kaj za Boga naj bi nemški cesar zdaj prihajal v Holandijo? Hitro sem se vrnil na carinarnico ter dejal uradniku:

»De Graaf, Kaiser je tu, nemški cesar, tik pred nosom!«
»Saj se šališ,« je rekel De Graaf.

»Poglej, tamle, tisti, ki nima nič odlikovanj.«
De Graaf je tekkel v sosednjo sobo po sliko Viljema II. ter se vrnil z njo:

»Poglej! Da. On je. Isti brki. Ena roka malo krajša kakor druga. Kaj bi le rad tu? Jaz sem pa mislil, da je v Parizu!«

Tekel sem nazaj k avtomobilom. Oni častnik me je spet odgovoril:

»Narednik, jaz dobro poznam Holandijo. Ko sem bil majhen, smo večkrat hodili v Amerongen, kjer imam veliko prijateljev. Tam je bil včasih star tramvaj in blizu grad, kjer smo stanovali, h'nd ovinek. Kadar je tramvaj prihajal proti avinku, smo otroci pomagali premakniti kretinico, potem pa smo se za plačilo lahko zastopali peljali. Poznam tudi Amsterdam. Tam je najlepši muzej, kar jih pozna svet.«

»Ja wohl, ekselencia!« sem lomil jaz po nemško. Cesar pa je nadaljeval:

»In Haag! tako prijazen, tako čisto mesto! Tja sem pogosto hodil obiskovat kneginjo Wildova.«

Zdaj sem bil do kraja prepričan, da je to res on. Skušal sem se postaviti tako, da bi bil vsaj malo podoben vojaku. Toda čutil sem, kako se mi šibe noge ob misli, da tukaj stražim Holandijo, cesar pa čaka pred vrati. Toda služba je bila služba! Zdelo se je, da cesar ne more biti sam s svojimi mislimi, temveč da mora s kom govoriti, zakaj spet je začel:

»Mir bo. Ali vam je to všeč?«

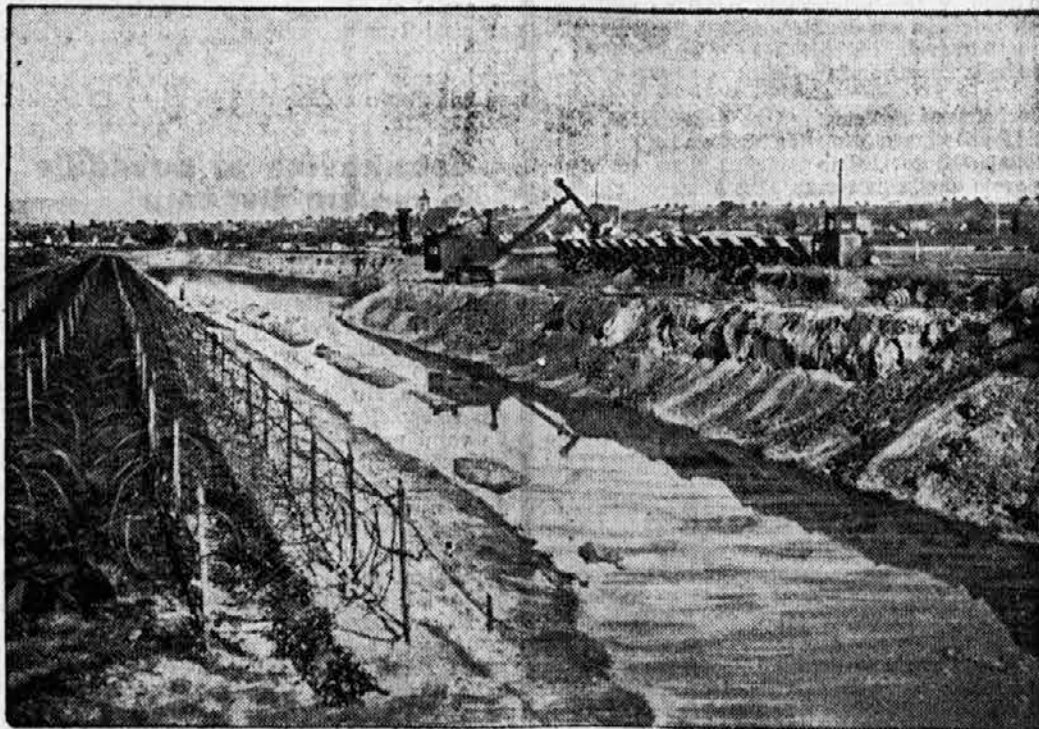
»Ja wohl, ces... veličan... ekselencia!« sem jecljal.

»Da, saj bi se bila vojna lahko že kdaj končala. Toda zavezniki niso hoteli. Zdaj pa je konec. Jutri bo podpisano premirje.«

Pri teh besedah se mu je obraz stemnil. Nato se je spet nasmehnil.

Zdaj je prišel naš major s poročnikom. Blizala sta se Nemcem, Nemci so šli proti njima. Bilo je veliko pozdravljanja in predstavljanja; vojak, ki je stražil, in jaz, sva pa ves ta čas stala v pozoru.

Major mi je zapovedal, naj prepričam cesarja in njegove prav do postaje Eysden. Nato je dal mejo do nadaljnjega spet zapreti. Mi pa smo šli peš

Slika z zahodne nemške meje, ki kaže z žico in prekopi izpopolnjene nemške utrdbe

37.500 dolarjev za eno znamko

Mestece Kemmore v državi New-York ima svojo senzacijo. Neka trgovina z znamkami prodaja najredkejšo, najdražjo in najslavnejšo znamko na svetu. Ta znamka, rdeča, 1 cent British Grayana iz leta 1856. Prodajajo jo za ceno 37.500 dolarjev.

Kot v mnogih znanih primerih, je tudi to znamko »odkril« nek šolarček. Deček je obiskoval šolo v nekem mestu v Britanski Guayani, pridno zbiral in zamenjaval znamke in nekega dne je našel komad, ki se mu je zdel izredno dragocen. To je bilo leta 1872. Po dolgem pregovarjanju je kupil znamko za šest šilingov.

Potem je prišla znamka v Liverpoolu v roke nekega prebrisanega trgovca, ki jo je prodal za precejšnjo vsoto najznamenitejšemu zbiralcu tedanjega časa, grofu Ferrariju, v Pariz. Grof Ferrari je v oporoki zapustil znamko nekemu nemškemu muzeju. Med svetovno vojno je grof umrl in francoska vlada je zaklad zaplenila in ga prodala na dražbi. Dražba je trajala celih štirinajst dni in izkupiček je znašal okroglo dva milijona dolarjev. Večina Ferrarijevih dragocenosti je šlo preko oceana.

Po isti poti je šla tudi znamka 1 cent British Guayana. Njen kupec je bil ameriški milijonar Hind. Hind je ponudil 250 dolarjev več kot angleški kralj Jurij V., ki je bil strasten zbiralec znamk. Tudi on bi rad imel to redko, edino znamko na svetu v svoji zbirki znamk, ki je skoraj popolna. V zadnjem trenutku pa se je tej znamki odpovedal. Tedaj so pripravovali, da znamke zato ni hotel kupiti, da ne bi njegovi narod smatrali to morda kot zapravljanje.

Mister Hind je plačal za to dragoceno znamko čistih 34.000 dolarjev na mizo. To je bilo leta 1922. Sedaj pa ponuja milijonarjeva vdova znamko za 37.500 dolarjev. To zares ni drago, kajti za to ceno bi kapital, ki je bil naložen leta 1922 za znamko, ne prinesel niti enega samega procenta obresti.

proti postaji: jaz prvi, za mano cesar in njegov generalni štab, nazadnje pa avtomobili. Gazili smo blato tri kilometre daleč.

Nekaj ur pozneje se je cesar v svojem posebnem vlaku vozil proti Amerongenu, kamor je šel v goste h grofu Bentincku.

Ta skromna priča zgodovinskega dogodka pred dvajsetimi leti še živi. Pomrli so pa vsi veliki vojskovodje in voditelji: angleški kralj Jurij V., Francoza Poincare in Clemenceau, belgijski kralj Albert I., generali Foch, Joffre, Hindenburg, Ludendorff, Diaz, Haig, Tirpitz, Jellicoe, Putnik. Zadnji nemški cesar pa živi od tedaj vedno v Holandiji, v gradu Doornu. Zadnja novica o njem je prišla konec oktobra, ko je predaval doornskim delavcem...

Ženske, branite se!

V Združenih državah ni bilo lani nič manj kakor 5243 žensk žrtv ušlehih napadov. Od teh je bilo par sto umorjenih. Napadalcu izrabljajo njihovo fizično slabost, dočim se moških bolj izogibajo. To je bilo do nedavnega.

Sedaj pa je neka Japonka, ki biva v Združenih državah sklenila, da bo to žensko slabost spremenila v nepremagljivo silo. Ta je v New-Yorku ustanovila šolo, kjer ženske poučuje v nekem starem načinu japonskega bojevanja, ki se imenuje judo. Ta je precej podoben džiu-dži-tsu. Kolikor pa je surova sila le bolj moč pesti, toliko je v judo več gibčnosti, ki prvo odtehta. Na ta način se je prav lahko ubraniti zadavljenju, kar je pri ameriških napadalcih najbolj priljubljeno.

Verjetno in mogoče je, da bo ta Japonka dosegla velik uspeh. Ameriškim lopovom ne preostaja drugega, kakor da se dobro držijo, zakonskim možem teh amaconk pa, da postanejo pohlevni kot ovčice.

Programi Radio Ljubljana

Cetrtek, 10. novembra: 12 Operetni napavi (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.30 Francoske popovke (plošče) — 14 Napovedi — 18 Vsakemu nekaj (Radij, orkester) — 18.40 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarič) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Tolovodno predavanje — 19.30 Deset minut zabava — 20 Koncert Radij, orkestra — 21.10 Koncert modern češke klavirske glazbe (z. prof. P. Slivc) — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Veseli zvoki (Radijski orkester).

Drugi programi

Cetrtek, 10. novembra: Belgrad-Zagreb: 20 Humoriistični večer — Sofija: 19 Instrumentalni koncert, 19.30 Orkestralni koncert, 20 Klavir, 20.55 Simfonični koncert — Varšava: 20 Poljska glazba, 20.45 »Domovina« (simfonični orkester in zbor) — Budimpešta: 20 Zgodovinska legenda, 21.20 Plošče, 22.45 Orkestralni koncert — Trst-Milan: 21 Izra »Magall« — Rim-Bar: 21 Solnogradska masa — Dunaj: 18.40 Zvoki iz Sudetov, 20.10 Izra, 22.30 Violončelo in klavir — Königsberg: 20.10 Opera — V oblasti Venera — Hamburg: 18 Stara pomorjanska glazba, 20.10 Madžarski večer — Strasbour: 20.30 Koncert lahke glazbe.

Hervey Allen:

Antonio Adverso, cesarjev pustolovec

Smodnik krogle in s krogli napolnjene topovske patrone so privlekli gori in jih pripravili. Z naraščajočo plimo se je »Aristostatic« pripeljal na malo sidro, da se je njena oddaljenost od obrežja povečala. Na tem položaju so jo nanovo zasidrili in naravnali kljun s kratko kablovo vrvi proti toku navzgor.

Sedaj je spet prišla posadka na vrsto. Antonio je velel prinesiti ladijski zaboj in razdelil nove obleke. Krusi so prejeli svoje zavoje rdečega sukna, a Fullahi obljubljeno blago Ali Bongo je prejel srebrno uro, ki jo je pustil tamkaj kapitan, a za pilota se je našla v zaboji z različnimi igračkami ura s kukavico.

Antonio je prepustil Juanu nadzorstvo nad krovom in odšel navzdol, da bi prinesel svoj daljnogled. Brat François je sedel v kajuti in se trudil s Sollerjem, ki mu je šlo na bolje, pa je imel še vedno dosti opravka s svojo sončarico. Ko je Antonio spet šel na krov, ga je spremljal brat François. Ni kazal nobene radovednosti ali presečenosti. Tiho je sedel na svojem stolu in gledal čez prostrano vodno ravan, obkroženo s pragzdovi, ki so jo ožarjali navpični žarki počasi proti zahodnemu robu gozda padajočega sonca.

Antonio je premišljeval, kod je brat François blodil v svojih mislih. Človek, kakor je bil, se je zdel popolnoma neuporaben v tej deželi! Strašna, surova bujnost tropске pokrajine se je zdel za njegovo bitje še precej tuja. Pred izmerami, ki so tukaj vladale, se je njegova postava skrčila in skoraj izginila.

Komaj je Antonio naperil svoj daljnogled na obrežje, je že takoj pozabil na človeka, ki je sedel zraven njega. Skozi daljnogled se mu je približalo vse, tudi majhni predmeti, tako nazorno, da bi jih kar zgrabil. Slišal pa ni ničesar razen pasjega lajanja. Zdelo se mu je, da je žival prepuščena kar sama sebi. Antonio je skušal najti vzrok. Usmeril je svoj daljnogled čez vrsto barak in iskal z njim po obronku hriba. Sedaj je je našel: pri stanovanjski hiši sredi višine hriba. Kar se je tam dogajalo, je bilo kajpak zadosti napeto.

OSEM IN TRIDESETO POGAVJE TOPOVSKA SALVA

Pes, neki mali kobilicaštvor, čigar sposobnost delati nemir je bila brez vsakega razmerja z njegovo telesno velikostjo, je bil privezan na prostoru verande ter se trgal na svoji verigi. Njegovo lajanje je povzročilo približevanje strnjeno korakajoče vrste mornar-

jev. Zapustili so za seboj že ograjo in bili v bližini poslopja, očitno gospodarjeve hiše, ki je ležala na polovici višine hriba.

Bilo je krilo s slamo in posebne velikosti. Rojeni črni so jo zapuščali skozi zadnja vrata in nosili s seboj predmete, medtem ko se je na sprednjih vratih enkrat pokazal oskrbnik Ferdinand, ki je pa takoj spet izginil. Takoj nato se je prikazal pred vrati kapitan in obstal tam s prekrizanimi rokami, se zmerom z lovskimi bodalom ob strani. Sprednji iz vrste korakajočih so pa medtem prispeli do majhnih vrtnih vrat. Vrgli so jih iz podbojev in hiteli navzgor po kratki vrtni stezi. Pred vodom so nenadoma obstali. Pes je lajal kot neumen.

Zdelo se je, da se je začel preprič med kapitanom in med mornarji. Potegnili je svoje bodalo, toda nenkrat je skočil Polifen iz svoje gručice mornarjev in potegnili svoj samokres. Kapitan je spustil svoje orožje in se obrnil proti vratom. Nato je bilo videti majhen oblček dima, a kapitan se je zgrudil. Šele trenutke kasneje je prišel prasket strela do »Aristostatic«. Mornarji so zdrveli kakor sršeni v hišo, a pes bi se bil kmalu do smrti pretegnil.

Preteklo je nekaj sekund, ko so videli, kako sta se dva človeka zaprčila iz hiše in začela teči pred svojimi preganjalci mornarji proti obrežni ograji. Antonio se ni posrečilo nastaviti svojega daljnogleda nanju, vendar pa se mu je zdelo, da je v enem izmed njih spoznal Ferdinanda. Drugi pa se je zdelo, da je ženska. Očitno je bila mlada in močna, kajti pustila je zasledovalce hitro za seboj in izginila ob goščavi palm na obrežju.

Moški je imel manj sreče. Odrezali so mu pot in ga gonili nekaj časa z brezumnim hrupom med listjem za suženjsko ogrado. Sedaj so ga iztaknili v skrivališču, pa je spet nastalo novo vpitje. Nato je vse potihnilo. Nekateri mornarji so se stikali za njim, toda čez deset minut so to opustili in se v majhnih četih vrnili v hišo na gričku.

Kmalu se je ugotovilo, kakšno korist so imeli od tega, da so naenkrat prenehali zasledovati. Njihovi tovariši so vdrli v neko slamnato hišico in prinesli iz nje nekaj sodčkov. Kmalu se je pokazal tudi spoštovani Polifen na verandi, ukazal kapitanu odkriti stran, zato pa prinesli sodčke v hišo. Tam gori, če sme človek soditi po ropotu, je porabil točno pet minut za to, da je stopil na majhnega psa in ga usmrtil.

Tako nekam čudno se sliši, če se reče, da je mrtvaško cviljenje uboge živali več pripomoglo k temu, da se je posadka »Aristostatic« združila v enoto proti Polifemu in proti mornarjem na kopnem, kakor pa vse to, kar se je do sedaj zgodilo. Nobena bojna dogodivščina med vojnjo po reki, niti pogled na rane in pretakanje krvi, ni moglo narediti istega vtisa.

»Gospod,« je rekel Ali Bongo, »jutri bomo poslali enooko k Allahu, da se tam zagovarja!« Naredil je s prstom tako kretnjo, kakor da bi rezal vrt.

Torej, moj sin, kako uspejajo sedaj tvoji načrti? je vprašal skoraj istočasno brat Francois.

»Izvrstno!« je na kratko odgovoril Antonio. Ironični zvenk me-nihovega vprašanja je v njegovih prsih vzbudil celo tropo pomislekov, za katere je mislil, da so že davno pomirjeni. Bil je že čisto na tem, da bi vprašal brata Francoisa, če bi mogel on sam pod sedanjimi okoliščinami morda kaj boljšega storiti, ko so se za lopami ob pristanisku že prikazali trije možje in z vsa naglico tekli proti obrežju, kjer sta ležala oba zapuščena kitolovska čolna »Aristostatic« nezaznana.

Divje tuljenje z grička je dokazovalo, da so tamkaj zapazili begunce. Od lop in od griča pa do pristajališča je bilo prilično enako daleč, vendar pa so si begunci pridobili že močan naskok. Na nesrečo pa sta bila oba čolna v pristajališču privezana prilično daleč drug od drugega. Ubežniki so imeli ravno toliko časa, da so se vrgli v enega in odrinili, ko je že tropa zasledovalcev za njimi pridrla iz vrta barake in pripravila čoln za plovbo.

Begunci so veslali naravnost proti ladji, kakor hitro so le mogli v vsej naglici. Že so imeli za seboj precejšen kos, ko jih je začel zasledovati drugi čoln s Polifemom in njegovo tolpo s krepkimi zamahi z vesli.

Antonio in Ali Bongo sta medtem odstranila z ladijskih topov varstvene pokrove in sta se obupno trudila, da bi cev naravnala na čoln preganjalcev. Ni bilo to lahko, kajti top je bil nastavljen na previsok kot, a ročni vijak, s katerim se je uravnavala višina, je bil zarjavel ter se je dal le z veliko težavo sukati. Ko sta višino končno prinesla na gladino vode ter je bil top pripravljen za strel, so zasledovalci že veliko pridobili na razdalji.

Top je meril sedaj natančno na Polifemov čoln, toda takrat se je Antonio nenadoma spomnil, da nima nobene goreče zažigalice. S prestrašenim krikom se je obrnil naokrog: Ali Bonga ni bilo. Takoj nato ga je videl kako teče iz kuhinje. Premetaval je žareči kosček premoga iz ene roke v drugo: »Pripravite na strel!« je zavpil.

Tarča njihovega strela pa se je medtem za precejšen kos premaknila. Antonio je zasakal topovsko cev na slepo srečo nekoliko v stran, a Ali Bongo je izpustil premog na vžigalno luknjico. Zadel je strahovit pok, a cev je butnila na svojih ležajih močno nazaj. Deset korakov pred Polifemovim čolnom je udarila polna krogla z vsa besnostjo v vodo, polopila veslajoče v enem samem pljuskupen in mokrote in se zataknila zunaj na obrežju v steno barake, da se je les kar razletel v trščice. Zdelo se je, da so vesla občutila v vodi. Vsakdo izmed veslajočih je delal v drugo smer. Končno so prišli k sebi in jo z obupnimi udarci mahnilji proti obrežju. Zares se jim je posrečilo priti tjakaj, preden so tam gori na ladji na novo nabasali strašne topove. Medtem ko so se Polifem in njegovi nemudoma basali skozi vrata barake, se je Polifem in njegovi pritiskali k »Aristostatic«. Trije izčrpani veslači so bili, človek mešane krvi Fernando in dva krepka črna. Gallegov nekdanji vodja ali faktor, kakor so ga tukaj imenovali, je naredil zares moški vtis.